

Tome je nazoru protivan drugi, t. zv. pedagoški optimizam ili bolje pedagoški naturalizam. Taj naturalizam misli, da je čovjek u svojoj naravi sasvim dobar. Dijete nema nikakve zle sklonosti. Sve zlo dolazi izvana. Zato je zadaća odgajanja da samo odstranjuje zle utjecaje, pa će se narav gojenčeva dobro razviti iz dobrih klica. Već je stari Pelagij poricao potrebu Božje milosti i prema tome držao čovječju narav sasvim dobrom. Pedagoški je pak to poimanje formulirao Jean Jacques Rousseau, za kojega pravo reče filozof i pedagog Willmann, da je došao u povijest pedagogike kao Pilat u Vjerovanje apostolsko.

Tragom Rousseau-vim polaze i moderni obožavatelji t. z. individualnoga usavršenja, da se naime sve sile čovječje, duševne i tjelesne, dotjeraju, ispolje, izive. Napose zabacuju suzbijanje strasti, te traže, da se tjelesnim zahtjevima, nagonima poda sve, za čim teže. U tomu se slobodnom razvijanju osobnosti imaju svladati, pregaziti sve zapreke, koje smetaju, potjecale te zapreke makar i od ljudi. Neki su, kao na pr. Stirner i Nietzsche, u odstranjivanju zapreka uprav brutalni. Nietzsche-u je bliz i Ibsen. Njegova Nora ostavlja muža i djecu, jer joj je obiteljski krug preuzak i smeta je u razvijanju njezine osobnosti. Amo svakako ide i spisateljica Ellen Key, koja napisa na pr. i ove riječi:

»Što je koji čovjek od naravi silovitiji, to više teži za punim i cijelim osjećajem života, to se jače mora opiti životom, da se osjeća ostvarenim prema svojim najvećim mogućnostima. To više ima pravo i za svoje pojačanje života mnogo upotrijebiti — ljudi, kao i drugih vrijednosti.«²

Takove nazore oštro zastupa i L. Gurlitt, koji na pr. u svom djelu *Pflege und Entwicklung der Persönlichkeit*³ veli:

»Sve, što dijete čini i propušta, zbiva se po starim prirodnim zakonima, dakle je nužno i stoga dobro... Dobro dakle ili zlo nije ništa od svega onoga, što dijete čini. Ali ako bi se to htjelo moralno ocjeniti, tada bi se moralo nazvati dobrim, jer je prirodno, prema tome božansko.«

Pelagijevo i Rousseau-ovo evanđelje propovijeda se i danas, nesamo na sveučilišnim katedrama, nego i po novinama i drugim modernim sredstvima. A još se više to evanđelje, evanđelje puti i krvi, proživljuje. Šta više proživljuju ga i mnogi kršćani, iako ne u punoj mjeri, a ono barem donekle.

Iz ovakova poimanja naravi ljudske i odgajanja prema tome poimanju postaje gojenac igračka strasti, surov, ohol, silnik. Pojavljuje se u životu ne kao razumno biće, nego kao puka životinja.

² Ellen Key, *Persönlichkeit und Schönheit*, Berlin, Fischer, 1907. str. 114. s.

³ Leipzig, Voigtländer, 1905. str. 14. s.

Treće je poimanje naravi čovječje kršćansko poimanje. Polazi od dogme istočnoga grijeha. Čovjek je grijehom narušio red i sklad. Prije grijeha osjetnost je bila podložena volji, volja umu, um Bogu. Grijehom se čovjek odmetnuo od Boga, zato se u njemu i njegov niži dio, njegova osjetnost, odmetnula od njegove volje i uma. Prevrat rodio prevrat. Ali ipak njegove naravne sile nijesu propale. Istina, um mu je potamnio, volja oslabila, ali ipak i njegov potamjeli um može da spozna dobro, dakako samo u naravnom redu, i njegova se volja može da odluči za to spoznano dobro.

Dijete se sv. Krstom stavlja, rađa, ukorijenjuje u svrhunaravni red i život. Dolazi opet u djetinjsku vezu s Bogom, u kojoj je čovjek bio prije grijeha. Po sv. Krstu dobiva dijete milošću klicu, princip svrhunaravnoga dobra, u što ulazi i naravno dobro. Milost njegovu narav i naravne sile diže u svrhunaravni red i osposobljuje za svrhunaravno dobro.

Svagdanje nam iskustvo kazuje, kako ima u djeteta nesamo dobrih sklonosti, nego i loših. Dijete je i milo i zahvalno i otvoreno i povjerljivo, ali je i tvrdovrato i egoističko; prkosno, pače i zlobno. Nema samo anđeoskih krila, nego mu sveudilj izbijaju i đavolski rošćići.

Kad se odgaja ima se obzirati na to faktično etično stanje djeteta. Ne smije se s djetetom ni tako postupati kao da je sasvim zlo, ni tako kao da je sasvim dobro. Odgoja ima dakle biti u nekom smislu realistična, naime takova, koja računa sa zbiljskom naravi gojenca.

Otud izlazi, da je odgoja prije svega i nada sve pozitivna. Treba naime u djetetu buditi i razvijati dobre klice. I negativnu ima stranu. Valja da zle sklonosti slabi, suzbija. Kukolj treba plijeviti, jer će inače zagušiti dobre klice.

Sav će taj odgojni rad onda uspjeti, ako gojenac ne bude pasivan, nego aktivan. On sam mora najaktivnije sudjelovati s odgojom svojih odgajatelja.

Da sad čujemo, što o svemu tome, što iznesoh, veli Papina enciklika:

»Bezumlje je privezati djetetu na srce; prut, kojim se kara, ukloniti će ga od njega.« Valja dakle ispravljati neuredna nagnuća, a rukovoditi i upravljati dobrim i to od najnežnije djetinje dobi. Nada sve pak valja prosvjetljiti um i jačati volju pomoću svrhunaravnih istina i pomoću sredstava milosti, bez koje nije moguće ni zapovijedati opakim sklonostima, ni postići potrebno odgojno savršenstvo Crkve, koju je Krist na potpuni i savršeni način obdario i božanskom naukom i sakramentima, uspješnim sredstvima milosti.

Zato je lažan svaki pedagoški naturalizam, koji, bilo na kakav način, isključuje i podcjenjuje kršćansko svrhunaravno oblikovanje odgoje mladeži. A

* Prič. 22, 15.

kriva je i свака odgojna metoda, koja se sasna ili od česti temelji na poric-znju ili zaboravu istočnoga grijeha i milosti Božje, te se stoga oslanja samo na snagu ljudske naravi. Takovi su općenito oni današnji raznoimeni sistemi, koji se prizivlju na neku tobožnju autonomiju i neograničenu slobodu djeteta. Sistemi, koji slabe ili čak uništavaju autoritet i rad odgojitelja, a djetetu u njegovu odgojnom radu pridaju neko isključivo prvenstvo inicijative i neku dje-latnost, neovisnu od svakoga višeg zakona naravskog i Božjega.

Ako bi se pak k nekim od spomenutih izraza htjelo označiti — dakako u prenesenom smislu — nuždu, da gojenac aktivno suraduje u svojoj odgoji uvijek postepeno svjesnije; ako bi se htjelo iz odgoje ukloniti despotizam i nasilje (koje uostalom nije ispravno sredstvo za popravljanje): rekla bi se istina, ali nipošto ne novost, koju Crkva nije naučala i koju nije vršila u tradicionalnoj kršćanskoj odgoji, na sličan način, kojega se sám Bog drži prema stvorovima, koje on poziva na aktivnu suradnju prema vlastitoj naravi svakoga stvora, jer njegova se mudrost 'snažno proteže s jednoga kraja na drugi i sve upravlja dobrotom'.⁵

Ali, nažalost, mnogo ih ima, koji običnim značenjem ovih izraza i samim radom nastoje, da odgoju otmu ispod svakog utjecaja Božanskog zakona. Pa tako dandanas ima slučajeve, uistinu vrlo neobičnih, da se neki odgojitelji i filozofi muče, kako bi iznašli općeniti ćudoredni zakonik odgoje, kao da ne postoji dekalog ni zakon Evandjelja, pače ni naravni zakon, koji je Bog uklesao u srce ćovjeka, koji zdrav razum proglašuje, a Bog sám pozitivnom objavom uzakonjuje u dekalogu. Podjednako takovi novotari obično podrugljivo nazivlju kršćansku odgoju 'heteronomnom', 'pasivnom', 'nadvladanom', jer se temelji na Božjem ugledu i na njegovu svetom zakonu.

Ovakovi se bijedno obmanjuju u nastojanju, da dijete oslobode — kako oni kažu — dok ga zapravo čine robom njegovu slijepog ponosa i njegovih neurednih strasti. Jer one logičnom nuždom iz tih lažnih sistema dobivaju opravdanje kao zakonite tražbine ljudske samozvane autonomne naravi.

Ali u tom krivom, nedostojnom, pogibeljnom, osim toga uzaludnom nastojanju, ima još gore: htjeti položiti istraživanjima, pokusima i sudovima naravnoga i svjetovnog reda ćtlnjenice nadnaravnoga reda, koje se odnose na odgoju; tako na pr. svećenićko ili redovnićko zvanje i uopće otajstvena djelovanja milosti, koji doduše uzdižu naravne sile, ali ih ne manje beskonaćno natkriljuje, i ne može da bude ni na kakav način podređena fizićkim zakonima, jer 'Duh diše, gdje hoće'.⁶

U tom se posljednjem odsjeku govori o odgojnom djelovanju same milosti Božje. Bez te se milosti ćovjek ne može dići do toga da bude ćovjek, t. j. da odgovara onoj ideji o ćovjeku, što je o njemu ima Bog odvijeka. ćovjek se odrodio, izrodio. Samo milost Božja, stećena zaslugom utjelovljenoga Sina Božjega, može ćovjeka pomoći, da se opet dovine onoga, što ima biti po vjećnoj Božjoj zamisli. Razumije se, da djelovanje milosti Božje nije podloženo ljudskim istraživanjima, pokusima i sudovima.

Bogoljub Strižić D. I.

⁵ Sap. 8, 1.

⁶ Iv. 3, 8.